

ingediend op **15** (2023-2024) – Nr. 6-G
30 november 2023 (2023-2024)

Verslag

namens de Commissie voor Leefmilieu,
Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie
uitgebracht door Andries Gryffroy en Inez De Coninck
aan de Commissie voor Algemeen Beleid,
Financiën, Begroting en Justitie

over het ontwerp van decreet

houdende de uitgavenbegroting
van de Vlaamse Gemeenschap
voor het begrotingsjaar 2024

Documenten in het dossier:

- 15** (2023-2024) – Nr. 1: Ontwerp van decreet + Bijlagen
– Nr. 2 t.e.m. 5: Amendementen
– Nr. 6-A t.e.m. F: Verslagen aan de Commissie voor Algemeen Beleid,
Financiën, Begroting en Justitie
- 14** (2023-2024) – Nr. 1: Ontwerp van decreet + Bijlagen
- 13** (2023-2024) – Nr. 1: Algemene toelichting
- 13-S en T** (2023-2024) – Nr. 1: Beleids- en begrotingstoelichtingen
- 12-A** (2022-2023) – Nr. 1: Advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
over de begroting
- 16** (2023-2024) – Nr. 1: Verslag van het Rekenhof over de begroting
- 21** (2023-2024) – Nr. 1: Meerjarenraming
- 1870** (2023-2024) – Nr. 1: Ontwerp van programmadecreet

Samenstelling van de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie:

Voorzitter: Gwenny De Vroe.

Vaste leden:

Inez De Coninck, Andries Gryffroy, Freya Perdaens, Jeroen Tiebout, Wilfried Vandaele;
Bart Claes, Leo Pieters, Sam Van Rooy;
Stijn De Roo, Tinne Rombouts;
Steven Coenegrachts, Gwenny De Vroe;
Staf Aerts, Mieke Schauvliege;
Bruno Tobback.

Plaatsvervangers:

Annick De Ridder, Marius Meremans, Joris Nachtergaele, Axel Ronse, Nadia Sminate;
Carmen Ryheul, Stefaan Sintobin, Wim Verheyden;
Robrecht Bothuyne, Brecht Warnez;
Bart Tommelein, Bart Van Hulle;
Johan Danen, Chris Steenwegen;
Hannes Anaf.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

I.	Toelichting	4
1.	Omgeving en Natuur	4
1.1.	Bosuitbreiding	4
1.2.	Blue Deal	4
1.3.	PFAS	5
1.4.	Circulaire economie	5
1.5.	Luchtkwaliteit	5
1.6.	Omgevingsdecreet en Omgevingsloket	6
1.7.	Industriële emissie	6
2.	Energie en Klimaat.....	6
2.1.	Renovatie	6
2.2.	Hernieuwbare energie	7
2.3.	Regulator.....	7
2.4.	Vlaams Energie- en Klimaatplan	8
II.	Bespreking.....	8
1.	Omgeving en Natuur	8
1.1.	Tussenkomsst van Mieke Schauvliege	8
1.2.	Tussenkomsst van Stijn De Roo	11
1.3.	Tussenkomsst van Freya Perdaens	12
1.4.	Tussenkomsst van Gwenny De Vroe	12
1.5.	Antwoorden van minister Zuhail Demir.....	13
1.6.	Tussenkomsst van Steven Coenegrachts	17
1.7.	Repliek van Mieke Schauvliege	17
2.	Energie en Klimaat.....	18
2.1.	Tussenkomsst van Staf Aerts	18
2.2.	Tussenkomsst van Robrecht Bothuyne	19
2.3.	Tussenkomsst van Andries Gryffroy	20
2.4.	Tussenkomsst van Gwenny De Vroe	21
2.5.	Antwoorden van minister Zuhail Demir.....	22
2.6.	Repliek van Staf Aerts	25
2.7.	Repliek van Andries Gryffroy	25
III.	Stemming	26
	Gebruikte afkortingen	27

Bijlagen: zie de [dossierpagina](http://www.vlaamsparlement.be) van dit document op www.vlaamsparlement.be

De Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie besprak op 8, 14 en 15 november 2023 het ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024, wat betreft de bevoegdheden Omgeving, Natuur, Energie en Klimaat van Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 15/1).

Door Mieke Schauvliege werd een amendement (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 15/2) ingediend op het ontwerp van decreet.

Ook het ontwerp van programmadecreet bij de begroting 2024 (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 1870/1) werd besproken. Daarover werd een afzonderlijk verslag uitgebracht (*Parl.St.* VI.Parl. 2023-24, nr. 1870/13).

Als voorbereiding van de bespreking van de begroting werd de leden gevraagd hun technische vragen op voorhand door te geven. De minister bezorgde een schriftelijk antwoord op 13 november 2023. Dit antwoord is terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Toelichting

1. Omgeving en Natuur

Zuhail Demir, Vlaams minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme, licht de begroting toe voor het begrotingsjaar 2024. De minister start met de toelichting van het luik Omgeving en Natuur.

1.1. Bosuitbreiding

In 2024 gaat de Vlaamse Regering door met het bosuitbreidingsplan. De minister benadrukt dat Vlaanderen momenteel bebost aan een snelheid van meer dan 500 hectare per jaar, exclusief boscompensatie. Daardoor komt er elk jaar bos bij.

In 2024 wil de minister de bestaande bossen maximaal vrijwaren door in te zetten op een snelle en efficiënte boscompensatie. Dat gebeurt door een verhoging van de bosbehoudsbijdrage en door een verstrenging van de uitvoering.

Er komt een recurrent budget van 1,25 miljoen euro bij voor bijkomende natuur onder effectief beheer, en van 4 miljoen euro voor bijkomend bos. Vanaf 2024 trekt de Vlaamse Regering elk jaar 20 miljoen euro meer uit dan bij de start van de legislatuur.

1.2. Blue Deal

De laatste jaren heeft de minister gefocust op klimaatadaptatie en de Blue Deal, omdat ze dat bijzonder belangrijk vindt. In 2024 wordt er gewerkt aan een meerjarenprogramma voor hydrologisch herstel van valleien en van nature vochtige gebieden. Daarmee beoogt Vlaanderen het herstel en de kwaliteitsverbetering van 20.000 hectare natte natuur tegen 2030. In 2024 komt er 5 miljoen euro extra aan recurrente middelen in het kader van de Blue Deal.

De minister wil het Europese voorzitterschap van België aangrijpen om een grotere focus te leggen op water in het Europese beleid. Ze zal zich ook inzetten om een Europese Blue Deal tot stand te laten komen. Ze vindt dat Europa te weinig aandacht heeft besteed aan klimaatadaptatie en te veel aan het stellen van doelstellingen.

In Vlaanderen verankert de minister deze aanpak. Via het Blue Dealdecreet zal elke Vlaamse Regering in de toekomst binnen een jaar na aantreden verplicht een eigen Blue Deal moeten opmaken. Die moet doelstellingen, maatregelen en de nodige financiering bevatten.

Het proces voor de aanduiding van de watergevoelige open ruimte loopt verder. De minister zal in dit najaar de resterende watergevoelige openruimtegebieden in de provincie Antwerpen en Oost-Vlaanderen laten vaststellen, zodat het openbaar onderzoek kan plaatsvinden.

1.3. PFAS

In 2024 voert minister Zuhail Demir de aanbevelingen van de parlementaire Onderzoekscommissie PFAS-PFOS verder uit. Regelgeving, registratie en rapportering zijn volgens de minister cruciale schakels voor de aanpak van deze stoffen. Daarom maakt ze werk van tools voor registratie en rapportering, zodat de informatie goed wordt ontsloten naar betrokken stakeholders.

Via een onlinetool wordt er ook voor gezorgd dat de bodemverontreiniging wordt bekendgemaakt aan het bredere publiek. De onderzoeks- en saneringsplicht voor de PFAS-locaties wordt verder opgevolgd, bijvoorbeeld bij voormalige brandweeroefenterreinen of bij grotere brandincidenten. De minister bekijkt met de federale overheid om via een PFAS-fonds de PFAS-producenten mee te laten betalen voor de gevolgen van het gebruik van PFAS-houdende producten.

In 2024 zal er een eerste Vlaamse lijst van zeer zorgwekkende stoffen beschikbaar zijn, maar de minister wacht niet op een finale lijst om acties te ondernemen. Tijdens het Europese voorzitterschap zal ze ook proberen om de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voor PFAS op de agenda van de volgende Europese Commissie te zetten. De minister zet een expertenpanel in om het Bodemdecreet verder onder de loep te nemen in functie van de verdere uitdagingen daaromtrent.

1.4. Circulaire economie

Minister Zuhail Demir benadrukt dat Vlaanderen internationaal een koploper is inzake circulaire economie. Het Europese actieplan voor de circulaire economie en de daarin aangekondigde initiatieven vormen een belangrijke hefboom om de circulaire economie in Vlaanderen verder vorm te geven. Vlaanderen komt naar buiten als een van de koplopers, met diverse praktijkvoorbeelden.

In 2024 plant de minister een versterking van een doelgericht asbestafbouwbeleid, op basis van het geactualiseerde actieplan Asbestafbouw dat deze legislatuur aan de Vlaamse Regering wordt voorgelegd. Vanaf 2024 wordt dit plan geactualiseerd. Het asbestattest zal daarbij belangrijk zijn, het vormt de kern van het asbestafbouwbeleid. Vanaf 2030 moet iedere eigenaar van een gebouw dat na 2001 werd gebouwd, over een kwalitatief attest beschikken, ook wanneer er geen overdracht doorgaat. Vanaf 2024 wordt er recurrent 10 miljoen euro aan nieuw budget toegevoegd ter bestrijding van asbest, en tegen de bestrijding van de zeer zorgwekkende stoffen.

1.5. Luchtkwaliteit

In 2024 verwacht de minister de goedkeuring van de nieuwe Europese richtlijn rond luchtkwaliteit. Die zal de basis vormen voor de actualisatie van het luchtbeleidsplan in 2024. Het geactualiseerde luchtbeleidsplan zal rekening houden met de nieuwe Europese richtlijn, het PAS-akkoord, de insteek van de adviesraden en andere beleidsdomeinen uit 2023, nieuwe emissieprognoses en de nieuwe luchtkwaliteitskaarten, en de tweejaarlijkse voortgangsrapporten uit 2021 en 2023.

1.6. Omgevingsdecreet en Omgevingsloket

De minister rondt de goedkeuringsprocedure van de wijziging van het Omgevingsdecreet en de werkprocedure af. Het decreet werkt een oplossingsgerichte modulaire vergunningsprocedure uit. Ze denkt dat dat in het najaar naar het parlement komt.

De minister wil de gebruiksvriendelijkheid van het omgevingsloket en het inzage-loket verbeteren zodat gebruikers sneller de juiste informatie kunnen terugvinden. Ze benadrukt dat data en digitalisering een hefboom zijn voor de modernisering van de milieueffectrapportering.

1.7. Industriële emissie

De nieuwe verordening Industriële Emissiesportaal is de vervanger van de 'European Pollutant Release and Transfer Register'-verordening. Samen met de herziening van de richtlijn voor industriële emissies resulteert dit in nieuwe bepalingen om relevante data van industriële installaties te publiceren en te centraliseren. In 2024 start de implementatie van digitale aspecten van de industriële emissies.

2. Energie en Klimaat

2.1. Renovatie

Wat het deel Klimaat en Energie betreft, ligt de focus van minister Zuhail Demir op de volgende speerpunten: het verhogen van de renovatieactiviteit van de gebouwen-sector, het versnellen van de energie-efficiëntie bij ondernemingen en het verhogen van de hernieuwbare energieproductie.

Op 1 januari 2023 is de renovatieverplichting voor woongebouwen ingegaan. Om ervoor te zorgen dat de renovatiegolf niet stilvalt, worden de verhoogde premiepercentages van Mijn VerbouwPremie voor doelgroep 2 en 3 verlengd tot en met eind 2024. Daarom wordt het beschikbare budget in 2024 verhoogd met 52 miljoen euro.

Via Mijn VerbouwPremie wordt in de verdubbeling van de dakisolatiepremie voor doelgroep 1 van Mijn VerbouwPremie voorzien voor aanvragen tot eind 2025. De verhoogde premies voor lucht-waterwarmtepompen wordt voor alle doelgroepen verlengd. De verhoogde isolatiepremie voor dak- en buitenmuurisolatie bij gelijktijdige asbestverwijdering, en de premies voor asbestverwijdering in combinatie met het plaatsen van zonnepanelen worden verlengd.

Dit brengt het totaal aan verwachte premie-uitgaven voor Mijn VerbouwPremie in 2024 op 346 miljoen euro. Om een ruimere kwetsbare groep met lagere inkomens aan te zetten tot grondige energetische renovatie wordt de EPC-labelpremie in 2024 verhoogd voor de eigenaar-bewoners in de inkomensdoelgroep 3 van Mijn VerbouwPremie en de eigenaars die hun woning verhuren via een woonmaatschappij. Voor de EPC-labelpremie is er in 2024 een totaal budget van 8 miljoen euro voorzien, boven op de Europese middelen die via relance kunnen worden ingezet.

Via Mijn VerbouwLening en het renovatiekrediet met rentesubsidie blijft de Vlaamse Regering in toegankelijke financiering voorzien voor woningrenovatie. Mijn VerbouwLening voorziet momenteel in een rentekorting van 3 procent ten opzichte van de wettelijke rentevoet.

Tussen de invoering in september 2022 en september 2023 werd er ongeveer 350 miljoen euro aan leningen aangevraagd. In 2024 wordt er in een totale kapitaal-machtiging van 321 miljoen euro voorzien, alsook 22 miljoen euro aan rentesubsidies.

In 2024 wordt het bestaande aanbod aan renovatiebegeleiding vervangen door een geïntegreerd begeleidingsaanbod bij de energiehuizen. In 2024 voorziet de Vlaamse Regering een ondersteuningsbudget voor de energiehuizen van 28,7 miljoen euro. De sloop- en heropbouwpremie van 10.000 euro wordt verlengd voor natuurlijke personen die niet in aanmerking komen voor de verlaagde btw.

Voor de doelgroep van appartementsgebouwen worden enkele nieuwe initiatieven uitgerold, zoals het renovatiemasterplan. Vanaf 2024 komt er ook een aanvullende Mijn VerbouwPremie voor investeringen in gemeenschappelijke delen.

Aangezien het EPC is gekoppeld aan verschillende beleidsinitiatieven, blijft het volgens de minister belangrijk om de kwaliteit van het EPC te verbeteren. De erkennings- en onafhankelijkheidsvoorwaarden van energiedeskundigen worden aangescherpt. De minister gaf het VEKA de opdracht om streng toe te zien op de werking van energiedeskundigen en om nog meer in te zetten op kwaliteitscontroles van de EPC's.

Om het renovatieritme ook bij de niet-residentiële gebouwen verder aan te scherpen, moet vanaf 2023 het gebouw binnen de vijf jaar na verkoop een minimaal label behalen, naast een minimaal maatregelenpakket. Vanaf 2030 wordt dit een algemene labelplicht. De minimale energieprestatielabels zullen verder aangescherpt worden richting de langetermijndoelstellingen.

Voor de energie-efficiëntie bij ondernemingen verwijst de minister naar de EBO's die zijn versterkt en uitgebreid.

2.2. Hernieuwbare energie

Op het vlak van hernieuwbare-energieproductie worden de doelstellingen verhoogd. Tegen 30 juni 2025 worden zonnepanelen verplicht bij gebouwen waar de energie-afname hoger is dan 1 gigawattuur per jaar. Voor publieke gebouwen ligt deze drempel op 250 megawattuur per jaar. In 2024 breidt de minister deze verplichting verder uit met acties en uitwerking van het digitale opvolgsysteem.

De premie voor zonnepanelen voor particulieren in het algemeen wordt stopgezet in 2024. De minister meent immers dat het momenteel rendabel is om zonnepanelen te zetten. Voor de call groene stroom zal enkel nog voor bepaalde subcategorieën een call worden georganiseerd. Voor de call groene warmte worden er wel nog twee calls gepland in 2024, voor een budget van 21 miljoen euro.

Voor de Vlaamse component energiefactuur werd er 67 miljoen euro aan kosten van groenestroomcertificaten gecompenseerd zodat die niet in de factuur komen. De quotumverplichting voor groene stroom zal verder dalen, waardoor er 237 miljoen euro structureel uit de factuur kan worden gehaald. De schrapping van de energieheffing bij de gezinnen en de kosten van de openbare verlichting vertegenwoordigen samen 60 miljoen euro aan kosten die uit de factuur kunnen worden gehaald.

Het aantal energiegemeenschappen en de mate waarin binnen Vlaanderen aan energiedelen wordt gedaan, lopen in stijgende lijn, maar bij Fluvius is er nog veel werk om dat praktisch mogelijk te maken. Om dat te faciliteren zal de minister in 2024 verder bouwen aan de evaluatie van het VEKA.

2.3. Regulator

Op 14 juli 2023 heeft de Vlaamse Regering haar eerste principiële goedkeuring gegeven aan de hervorming tot één overkoepelende netregulator. Dat zal verder worden uitgevoerd.

2.4. Vlaams Energie- en Klimaatplan

De update aan het Vlaams Energie- en Klimaatplan werd goedgekeurd. De plannen worden nu met de plannen van de andere gewesten gecompileerd tot een Belgisch Nationaal Energie- en Klimaatplan, maar daar is nog veel discussie over. Dat dossier zal op het Overlegcomité komen.

Volgens de minister is er ook nog veel werk inzake de omzetting van het 'Fit for 55'-pakket. De Europese wetgever heeft beslist om een nieuw emissiehandelssysteem in te voeren voor gebouwen en wegtransport. Vlaanderen heeft zich daarover onthouden. Het is nog niet zeker hoe dat verder afloopt.

Volgens de minister zal de eerste helft van 2024 in het teken staan van het Belgische voorzitterschap van de Europese Raad. Op het vlak van haar bevoegdheden komt er veel regelgeving vanuit Europa. Politici die klagen over die regelgeving, moeten dat beseffen. Het wordt tijd dat België op die Europese regelgeving weegt, aldus de minister. Tijdens het Belgische voorzitterschap zal zij dat alleszins proberen te doen binnen haar bevoegdheden.

II. Bespreking

1. Omgeving en Natuur

1.1. Tussenkoms van Mieke Schauvliege

Volgens *Mieke Schauvliege* zette minister Zuhail Demir in deze legislatuur een aantal goede projecten om het leefmilieu te beschermen in de kijker. Ze stelt hierbij vast dat de minister wel over die projecten heeft gecommuniceerd maar dat de resultaten niet gevolgd zijn. De spreker zal focussen op de volgende elementen: de bouwshift, het bosbehoud, stikstof maar niet op het decreet zelf, het waterbeleid en het pesticideactieplan.

Wat de bouwshift betreft, een dossier dat al jaren aansleept, stelt ze vast dat minister Zuhail Demir, die in 2019 de betonstop omgedoopt heeft tot bouwshift, zich in haar opeenvolgende beleidsnota's sterk maakte dat het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen zou worden goedgekeurd en dat er beleidskaders zouden komen, maar dat de laatste beleidsnota van de huidige legislatuur helaas opnieuw dezelfde aankondigingen bevat.

Daarnaast leverde het Instrumentendecreet uit 2023 een gigantische factuur voor de Vlaamse Regering op, terwijl daarvoor niet in het nodige budget voorzien is. De taskforce die in 2021 werd opgericht, berekende dat er jaarlijks 240 miljoen euro zou nodig zijn om de 11.000 hectare kwetsbaar openruimtegebied open te houden. Mieke Schauvliege stelde vast dat er slechts 100 miljoen euro in het fonds werd gestort, wat veel te weinig is. Dit is dan ook het voorwerp van haar amendement (*Parl. St. VI. Parl. 2023-24, nr. 15/2*), waarin staat dat de Vlaamse Regering de nodige middelen moet voorzien om de opgedreven factuur die volgde op een beslissing integraal te betalen. Anderzijds stelt ze wel vast dat een deel van de herbestemming van de watergevoelige openruimtegebieden in 2023 eindelijk werd opgestart. Hier gaat het over 1600 hectare die moest worden herbestemd, maar ook hier is het resultaat bedroevend. Slechts 315 hectare zijn al herbestemd, wat betekent dat slechts een vierde van het werk gedaan is. De spreker wijst erop dat er in de Westhoek in november 2023 heel veel overstromingen waren, wat volgens haar een wake-upcall zou moeten zijn.

Naast de 1600 hectare die de Vlaamse Regering moet herbestemmen, is er ook 9400 hectare die de lokale besturen voor hun rekening moeten nemen. Mieke Schauvliege constateert hierbij dat zij daar geen middelen voor hebben en dat de lokale besturen dus geen initiatief nemen, terwijl er middelen zitten in het bouwshiftfonds die

daarvoor zouden kunnen worden gebruikt. De spreker heeft ook deze problematiek in haar amendement gegoten zodat die middelen wel beschikbaar worden en de lokale besturen daarop kunnen rekenen.

Vervolgens gaat Mieke Schauvliege in op het bosbehoud. Volgens de spreker heeft minister Demir tijdens de legislatuur aangekondigd dat er 4000 hectare bos bij zou komen en heeft ze inspanningen gedaan om de bosuitbreiding te realiseren. Helaas stelt ze vast dat er op het einde van de legislatuur slechts 1142 hectare bijgekomen zijn. Anderzijds stelt ze ook vast dat er jaarlijks 200 hectare bos gekapt wordt, wat in de huidige legislatuur op meer dan 1000 hectare komt, evenveel als wat er bijgeplant werd. Volgens de spreker heeft de verhoogde compensatievergoeding om dat effect te temperen niets uitgehaald. Het is ook opvallend dat het Agentschap Natuur en Bos in 91 procent van de gevallen een positief advies geeft voor de ontbossing. Mieke Schauvliege is er zich van bewust dat aanplanting van nieuw bos in Vlaanderen een heel moeilijke opdracht is wat volgens haar een reden is om te pleiten voor bosbehoud. Ze vindt het onbegrijpelijk dat hiervoor tijdens de lopende legislatuur zo weinig inspanningen werden geleverd.

Verder heeft Mieke Schauvliege het over stikstof en het MAP waarbij ze inzoomt op de maatregelen die in de bevoegdhedenportefeuille van minister Demir zitten om ervoor te zorgen dat de natuur gezonder wordt. De middelen die beschikbaar waren in 2023 om het stikstofsaneringsplan met de bijbehorende maatregelen en de nodige beheerswerken uit te voeren om de natuurgebieden weer gezond te maken, bedroegen 110 miljoen euro. De spreker stelt echter vast dat in 2023 slechts de helft van die middelen gebruikt zijn, namelijk 58 miljoen euro waarvan 40 miljoen euro uitbetaald zullen worden. Volgens het advies van de Raad van State moet kunnen worden aangetoond dat de toestand verbetert, wat niet het geval is. Verder ziet ze dat ook voor 2024 minder middelen voorzien zijn dan dat er in de PAS-provisie waren voorbehouden. Volgens haar is dat geen goede zaak en is het nodig dat er een tandje wordt bijgestoken om het stikstofsaneringsplan op tempo te houden en te bewijzen dat het maatregelenpakket leidt tot verbetering van de toestand. Zo wordt de stikstofdeal nog wankeler dan hij al is.

Ook in het Mestactieplan ziet de spreker geen vooruitgang. De minister heeft de natuurbeweging en de boerenorganisaties achter slot en grendel gezet tot er een deal was. Zij hebben een akkoord gesloten. Er zou worden berekend of dat akkoord leidt tot de nodige vermindering in nitraatuitspoeling. Het verhaal gaat dan plots niet meer verder. Ondertussen heeft de milieubeweging een nitraatzaak aangespannen. Er is een vingerwijzing die aangeeft dat als er tegen 20 december 2023 geen duidelijke voorstellen zijn om de nitraatuitstoot te verminderen met duidelijke maatregelen, er dan een veroordeling volgt. Waar en wanneer zal het MAP 7 gerealiseerd worden? Er moest eerst een Mestdecreet zijn en dan een MAP 7 in 2024. Het parlementslid ziet daar nog niets van. MAP 6 werd door toenmalig minister Joke Schauvliege goedgekeurd. Dat was ruim onvoldoende. Deze legislatuur is er zelfs geen nieuw MAP gekomen om de noodzakelijke stappen vooruit te kunnen zetten. Gaat de minister wachten tot Europa opnieuw juridische stappen onderneemt om haar te dwingen om haar huiswerk te maken?

Ook wat betreft pesticidereductie ziet Mieke Schauvliege weinig inspanningen. De minister heeft meermaals gezegd dat er een pesticidereductieplan komt, maar er is nog geen goedkeuring van door de Vlaamse Regering. Ze ziet ook geen budget of actie die erop wijst dat de minister van plan is om actie te ondernemen. Dat is volgens het parlementslid nochtans absoluut noodzakelijk om de waterkwaliteit te verbeteren.

Mieke Schauvliege komt tot de Blue Deal en de klimaatadaptatie. Haar grootste commentaar met betrekking tot de aanpak van de Blue Deal is dat het allemaal gaat over ad-hocmaatregelen, die op zich goede ingrepen zijn maar die niet het

gevolg zijn van een structureel plan om de natte natuur te beschermen. De minister heeft gezegd dat er een Blue Dealdecreet komt. Dat decreet omvat een verplichting om een plan op te maken maar het zegt niets over een structureel budget voor dat plan, noch over waaraan de doelstellingen in dat plan moeten voldoen. De uitdagingen zijn bijzonder groot. Het parlementslid verwijst naar de precaire toestand in de Westhoek. De overstromingen stonden in de sterren geschreven want het rapport Weerbaar Waterland beschreef de risico's al. Het gaf ook aan dat er op een aantal plekken in Vlaanderen duidelijk meer actie nodig is. Vooral voor de Bovenschelde, de Dender, de Leie en de IJzer zijn een actieplan en een meerjarenbudget nodig om ervoor te zorgen dat overstromingen uitzondering zijn en geen regel worden. Welke acties zal de minister daartoe ondernemen?

In het kader van het EU-voorzitterschap wil de minister focussen op water. Mieke Schauvliege vraagt wat de minister precies zal vertellen. Zij is immers niet zo positief over de ambitie in de stroomgebiedbeheerplannen, waarin de doelstelling staat om 10 procent van de waterlopen in 2027 tot een goede toestand te krijgen. Volgens de Vlaamse Brede Heroverweging en ook volgens de planning in de stroomgebiedbeheerplannen is er 4,5 miljard euro nodig om de waterlopen in een gezonde toestand te brengen. Dat is 350 miljoen euro per jaar, maar in de begroting staat 24 miljoen euro. Aan dit tempo zal men er nooit komen.

De minister spreekt over de rationalisering van het waterlopenbeheer. Voor de vijfde keer op rij leest Mieke Schauvliege dat de belastingbevoegdheid van de polders en wateringen zal worden afgeschaft. Zal dat überhaupt gebeuren? Er zijn daarrond namelijk nog geen acties ondernomen.

Over de hervorming van de drinkwaterfactuur vindt Mieke Schauvliege weinig terug in de begroting. De minister maakt werk van de hervorming van de drinkwatermaatschappijen. Dat is volgens het parlementslid goed als dat leidt tot een betere dienstverlening en tot betaalbaar water. In 2023 is aangetoond dat naarmate bedrijven meer drinkwater gebruiken, ze lagere tarieven krijgen. Dat wordt onderhandeld in voor het publiek afgesloten contracten. Zij ziet geen enkel initiatief om dat op een andere manier aan te pakken.

Mieke Schauvliege heeft het vervolgens over de besparingen op het personeel van Omgevingsbeleid. In het budget ziet zij dat de afgesproken besparing aan het begin van deze legislatuur is voortgezet, hoewel de minister de doelstellingen al heeft behaald. Op dit moment zijn er al 21 vte's te veel bespaard ten opzichte van de oorspronkelijke afspraak. Dat zorgt ervoor dat de belangrijke doelstellingen die naar voren worden geschoven, worden gehypothekeerd. Voor wat betreft de PAS en de uitvoering van het stikstofsaneringsplan gaan de budgetten die in 2023 zijn besteed, die maar de helft waren van wat er beschikbaar was, allemaal naar aankopen. Men komt niet toe aan de inrichting en het beheer dat nodig is om een betere toestand van de natuur te krijgen want daar heeft men op dit moment te weinig capaciteit voor. De besparingsfetisj van de Vlaamse Regering zorgt ervoor dat ze de Europese doelstellingen niet kan halen. Het parlementslid vraagt aan de minister om terug te komen op de besparing op het aantal personeelsleden, die besparing te schrappen en de diensten voldoende mensen en middelen te geven om die belangrijke taken in verband met stikstof, het MAP en de waterkwaliteit te kunnen uitvoeren.

Mieke Schauvliege besluit dat het nu weer hetzelfde is als wat men de afgelopen jaren heeft gezien. Ze is blij dat ze ambitie hoort, maar de facturen worden doorgeschoven naar de lokale besturen en de beslissingen naar de volgende regering. Zij had liever minder doorschuifpolitiek en wat meer langetermijnpolitiek gezien in de laatste begroting van de legislatuur. Haar fractie zal deze begroting niet goedkeuren.

1.2. Tussenkomst van Stijn De Roo

Stijn De Roo heeft enkele vragen over de BBT. Wat betreft het Luchtbeleidsplan 2030 zal de minister in 2024 starten met de voorbereiding van een geactualiseerd plan dat rekening houdt met de nieuwe advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie. Wat bedoelt ze daarmee? Betekent dat kennisnemen van die waarden of effectief de streefwaarden overnemen?

In de strategische doelstelling 'Omgeving als kennis- en expertisecentrum' heeft de minister het over de strategische onderzoeksagenda voor het Departement Omgeving die in 2024 wordt opgemaakt. Zal de minister richting geven aan die agenda? Er is bijvoorbeeld nog discussie over het aandeel van sectoren in het stikstofdossier. Bevat die onderzoeksagenda ook studies naar het aandeel van stikstof in alle sectoren?

Verder vraagt *Stijn De Roo* zich af hoe de ruimtelijke beleidsplannen oordeelkundig opgemaakt kunnen worden in de regio's als het gewestelijke beleidskader nog ontbreekt. Hoe kijkt de minister daarnaar? Hoe zal dat precies in zijn werk gaan?

Hij vindt het een goede zaak dat de minister streeft naar een Europees kader voor de uitgebreide producentverantwoordelijkheid van vezel- en asbestcement en PFAS-verontreiniging. In de BBT wordt gesteld dat de ontwerpwetgeving mogelijkheden biedt voor een gelijk speelveld voor bodembeheer en bodemsanering. *Stijn De Roo* meende evenwel dat de ontwerpwetgeving zich voornamelijk zou beperken tot het monitoren, en niet het saneren van de bodem. Kan de minister daar nog wat meer uitleg over geven? Op welke manier zal dat kader tot stand komen?

Verder klinkt het in de BBT dat de proefprojecten met betrekking tot de invoering van een digitaal statiegeldsysteem verder worden opgevolgd, conform de conceptnota. Hij dacht echter dat er een beslissing zou worden genomen naar aanleiding van die proefprojecten. Waarom wordt dat niet zo gesteld in de BBT?

Inzake de digitale ontsluiting en kopersgarantie bij de overdracht van gronden is er sprake van informatieverspreiding en informatie op maat. De minister noemt dat in de BBT uitermate zinvol voor de holistische aanpak van zeer zorgwekkende stoffen, maar ook voor andere toepassingen. Hoe verloopt de aanpak van de omgevingsdata die verder worden uitgebouwd en de bodemdata die in relatie worden gebracht met onder meer water en lucht? En wat betekent dat als er een weigering is bij eigenaars of huurders?

In 2024 zal er een eerste ontwerpversie van de Structuurvisie Diepe Ondergrond worden voorbereid. *Stijn De Roo* wijst evenwel op een belangrijk knelpunt ter zake, namelijk de bevoegdheidsverdeling tussen het federale en het gewestelijke niveau. Het federale gaat vooral over aardgasopslag, kernafvalberging enzovoort, het gewestelijke vooral over geothermie en waterwinning. Is die bevoegdheidsverdeling al uitgeklaard?

In de BBT staat verder te lezen dat de minister is gestart met de opmaak van natuurbeheerplannen voor onbevaarbare waterlopen. Gaat dat dan over de waterlopen als zodanig, of ook over het omliggende gebied? En wat betekent dat dan concreet?

Tot slot merkt *Stijn De Roo* op dat de minister nieuwe modellen uitwerkt om tot meer natuur- en landschapsinfrastructuur in het agrarisch gebied te komen. Kan de minister daar ook nog iets meer uitleg bij geven?

1.3. Tussenkost van Freya Perdaens

Freya Perdaens merkt in algemene zin op dat de minister de afgelopen jaren enkele enorm zware dossiers op haar pad gekregen heeft, zowel verwachte als onverwachte, en dat zij en haar kabinet die een voor een gefileerd hebben.

Verder benadrukt het lid dat water een schaars goed is en dat de Vlaamse Regering dat terecht als 'blauw goud' behandelt. Die toekomstvisie dient ook in de volgende bestuursperiode aangehouden te worden. Ook de inzet van de minister op bosuitbreiding, nationale parken en landschapsparken ziet Freya Perdaens als een duidelijke keuze voor de toekomst. De N-VA-fractie juicht dat toe, net als de inzet op het in kaart brengen en indijken van zeer zorgwekkende stoffen. De eerste Vlaamse lijst van zeer zorgwekkende stoffen is evenwel veeleer een vertrekpunt dan een eindhalte.

Freya Perdaens vindt het voornemen om Europees te wegen op het beleid rond circulaire economie getuigen van een ambitie die past bij de koploperregio die Vlaanderen is. Ook daar is de keuze voor innovatie een duidelijke keuze voor de toekomst. Wat die toekomst in het gedrang brengt, tracht de Vlaamse Regering dan weer versneld af te voeren. Daarom is de aanhoudende en toenemende afbouw van asbest in gebouwen van groot belang.

Freya Perdaens concludeert dat de minister inzet op de essentie en op keuzes voor de toekomst. Dat zijn zaken die de N-VA-fractie toejuicht en graag voortgezet ziet in een volgende periode.

1.4. Tussenkost van Gwenny De Vroe

Gwenny De Vroe geeft aan dat de Open Vld-fractie verheugd is dat de minister de aanbeveling van de PFAS-onderzoekscommissie volgt, met de uitrol van de hub voor zeer zorgwekkende stoffen. Het is een heel goede zaak dat de minister de Vlaamse lijst klaar willen hebben in 2024. Welke criteria zullen daarbij vastgelegd worden? Op welke manier is de minister in overleg met de buurlanden of andere EU-lidstaten die mogelijk met eenzelfde opdracht bezig zijn?

Gezondheid is voor de Open Vld-fractie van cruciaal belang. Ze steunt dan ook de aanpak van de minister rond microplastics, geluidsblootstelling, nachtelijk kunstmatig licht en het binnenklimaat. Het is echter niet helemaal duidelijk waar de minister nog concreet mee wil komen voor het einde van de legislatuur. Kan daar nog wat meer duidelijkheid over gegeven worden?

De minister wil in 2024 extra inzetten op een geluidsmeeetnet om omgevingslawaai te monitoren op strategisch gekozen locaties. Wat is de stand van zaken wat dat betreft? Hoe zullen die locaties worden gedefinieerd?

Wat het nieuwe asbestafbouwbeleid betreft: in het begin waren er deskundigen te kort om snel tussenbeide te kunnen komen bij de verkoop van panden. Ook stegen de prijzen sterk. Ondertussen evolueert dat wel positief. Hoe evalueert de minister dit? Zal ze nog bijstellingen doorvoeren?

De minister volgt de ontwikkelingen verder op wat de nieuwe verordening inzake verpakkingen betreft. Daar zijn nu onderhandelingen over binnen de Raad. Kan de minister het Vlaamse en Belgische standpunt ter zake wat nader toelichten, en aangeven welke impact dit potentieel voor de verpakkingbedrijven heeft? Gwenny De Vroe meent dat die heel groot zou kunnen zijn. Ze is ook erg benieuwd naar de definitieve resultaten met betrekking tot het digitaal statiegeld, die er op elk moment kunnen zijn in de stuurgroep. Wanneer verwacht de minister definitief te kunnen landen wat dat betreft? Welke eventuele extra initiatieven plant ze nog om zwerfvuil te verminderen?

Het punt van de herbruikbare recipiënten is een zorg geweest voor de evenementensector. Hoe evalueert de minister dit? Ze wil nog meer herbruikbare recipiënten in de horeca. Hoe ziet ze dat evolueren?

De nieuwe erkenning van Fost Plus ligt voor binnen de Interregionale Verpakkingscommissie. Dat zou voor het einde van het jaar rond moeten zijn. Waar zijn er nog knelpunten? Hoe ziet de minister dat in de toekomst?

De spreker peilt vervolgens naar de stand van zaken met betrekking tot Promaz. Daar is al vrij veel over gecommuniceerd, wat ze positief vindt. Het is immers belangrijk dat mensen daar een beroep op doen en dat er wordt gesaneerd. Hoe evolueert het aantal vragen ter zake? Wat is de evolutie qua grondverbetering?

Ook het luchtkwaliteitsplan is heel belangrijk voor de Open Vld-fractie. In 2024 zal er een geactualiseerd plan worden voorgelegd. De bedoeling is om dan grote stappen te zetten op dat vlak. De minister verwees ook naar de goedkeuring van de nieuwe EU-richtlijn rond luchtkwaliteit. Wat is het Vlaamse en het Belgische standpunt over het strenger maken van de streefwaarden richting WHO-adviesraden? Wat is de mening van de minister ter zake? Vraagt ze ook nog een socio-economische impactanalyse hiervan? Het is immers belangrijk om die impact op sociaal-economisch vlak te kennen, vindt de spreker.

Inzake houtverbranding uitte Gwenny De Vroe eerder al haar bezorgdheid. Ze meent dat veel mensen het financieel moeilijker hebben door de hoge prijzen en op houtverbranding zijn overgeschakeld. Welke regelgevende initiatieven zal de minister nemen om stappen vooruit te kunnen zetten wat dit betreft?

Het is belangrijk dat de drinkwaterfactuur betaalbaar blijft voor iedereen, vindt Gwenny De Vroe. Hoe zal dat nog worden verbeterd? Al in de vorige legislatuur pleitte ze heel vaak voor het draaglijker maken van die factuur voor alleenstaanden. In Brussel is dat wel gelukt, in Vlaanderen nog niet. Ze hoopt dat de minister zal ingaan op die vraag. Ze heeft ook een conceptnota ingediend met heel wat voorstellen voor alleenstaanden, voor wie het leven financieel heel zwaar is (*Parl.St. VI.Parl. 2022-23, nr. 1572/1*).

Bij de bosteller moet er nog heel wat aantikken, vindt de spreker. De doelstelling is heel ambitieus, en de minister heeft daar al heel sterk op ingezet in haar beleid. Denkt ze dat het doel nog haalbaar is? Welke extra acties zal ze eventueel nog ondernemen om een extra tandje bij te steken wat dat betreft?

Persoonlijk is Gwenny De Vroe een groot voorstander van een striktere boscompensatieregeling. Ze hoopt dus dat daar nog extra op zal worden ingezet, want in de praktijk wordt daar op vele vlakken nog iets te laks mee omgegaan. Wat zal er ter zake nog gebeuren?

1.5. Antwoorden van minister Zuhal Demir

Minister *Zuhal Demir* begint haar antwoorden met de bouwshift en de middelen voor wie die uitvoert. Ze meent dat de vraag van Mieke Schauvliege dezelfde is als die ze stelde bij de vorige begroting. Ze wijst erop dat er pas een betaling moet zijn als er een definitieve vaststelling van een RUP is. Dat betekent dus ook dat het lokale bouwshiftfonds zal moeten worden aangesproken naarmate er gemeentelijke RUP's worden goedgekeurd die planschade tot gevolg hebben. Er kan dus soms vertraging zijn qua middelen.

De WORG-aanduidingen lopen volgens de minister volgens de afspraken. Het gaat over bijna 1000 hectare aan gebieden die overstromingsgevoelig zijn en waar niet meer gebouwd zal worden. Er wordt via RUP's ook ingezet op herbestemming. Ook gemeenten en provincies doen dat, maar dat heeft niets te maken met die 9400

hectare die werd vermeld. Dat zijn geen signaal- of WORG-gebieden, maar bijvoorbeeld woonreservegebieden waar sinds het decreet een stolp over staat en die dus ook niet zomaar volgebouwd kunnen worden. Daar heeft de regering duidelijk voor gekozen. De provincies en de gemeenten stellen voor deze gebieden ook RUP's op, om ze om te zetten in open ruimte. De lokale besturen worden daarin financieel ondersteund. Zodra de nieuwe planschaderegeling van toepassing is, zullen gemeenten een beroep kunnen doen op het lokale bouwshiftfonds voor een tussenkomst van 50 à 66 procent van de planschadecost. Het uitvoeringsbesluit is overigens in opmaak, voegt de minister toe.

Wat bosbehoud betreft, bevestigt de minister dat het om een doelstelling van 4000 hectare ging. Vandaag zit men echter aan ongeveer 1200 hectare, wat betekent dat de doelstelling niet gehaald zal worden. Het is wel de bedoeling om nog 200 tot 300 hectare bij te bebossen. Er wordt daarnaast jaarlijks nog 200 hectare bos gekapt. Dat is veel, maar de minister benadrukt dat alles wat deze legislatuur vanuit Vlaanderen werd ontbost, ook werd gecompenseerd. Hoewel er natuurlijk wel een historisch passief is, is er voor haar legislatuur geen achterstand en dat is de eerste keer.

Het Bosdecreet werd inderdaad gewijzigd om het boscompensatiemechanisme aan te passen. De recente verhoging van de bosbehoudsbijdrage was daarbij een eerste stap. De minister agendaert dat ook op korte termijn, zodat het binnen deze legislatuur kan worden afgerond.

Minister Demir geeft aan dat de bewering dat het ANB in 91 procent van de gevallen een positief advies voor ontbossing geeft, niet klopt. Het ANB geeft standaard geen advies in harde bestemmingen zoals woongebied en industriegebied, omdat ontbossing daar, mits vergunning, is toegelaten, tenzij het gaat om ruimtelijk kwetsbaar en waardevol bos. De organisaties uit het middenveld geven zelf toe dat het ANB strenger is geworden in zijn adviezen en in het verlenen van ontheffingen op het ontbossingsverbod. Het klopt dat er in 2023 200 hectare ontbost werd. Dat is uiteraard nog steeds te veel, maar in het begin van de legislatuur ging het nog om 300 hectare. De minister hoopt dan ook dat er op dat elan verder kan worden gegaan. Ze geeft ten slotte ook nog mee dat het ANB alle boscompensatievoorstellen beoordeelt, zodat er nooit stilzwijgend een dossier wordt goedgekeurd.

Zoals ze al aangaf, is er al zowat 1200 hectare bebost. Op de website bosteller.be is echter te zien dat er deze winter nog 600 hectare wordt aangeplant. Dat betekent dat er op 1800 hectare afgeklopt zal kunnen worden. Men is dus stilaan op kruissnelheid gekomen. Het oorspronkelijke doel wordt dan ook aangehouden. De aanpak vergde een vrij grote switch in beleid, wat de eerste twee jaren veel tijd in beslag heeft genomen, verduidelijkt de minister. Ook voor na 2024 liggen er honderden hectares klaar. Niet alle aangekochte gronden zijn immers meteen bebosbaar, wat een impact heeft op de timing en de doelstelling. Als het van de minister afhangt, is de doelstelling van 10.000 hectare op langere termijn zeker haalbaar.

Als antwoord op de vraag van Mieke Schauvliege over het niet op tempo houden van de stikstofprovisie, antwoordt minister Demir dat ze, zoals reeds aangegeven, bij de eerste herverdeling van de PAS-middelen dit jaar al een budget heeft vrijgemaakt van 57 miljoen euro. Er zullen in het najaar nog twee herverdelingen voorgesteld worden aan de Vlaamse Regering. Inhoudelijk wordt het tempo voor natuurherstel enorm opgetrokken in functie van het stikstofsaneringsplan. Het gaat zowel over grondverwerving, grondinrichting als samenwerking met de organisaties, de grondeigenaars en ook de lokale overheden. Daarvoor worden alle mogelijke beschikbare instrumenten ingezet, gaande van groundbanken over land- en natuurinrichting tot aankoopsubsidies en flankerend beleid. De PAS voorziet ook in bijkomende instrumenten, vult de minister aan. Dit alles met het oog op het ecohydrologisch herstel. Natuurinrichting en natuurherstel, maar ook openstelling en toegankelijkheid spelen daarin een rol.

Wat het mestactieplan en de nieuwe rechtszaak betreft: dat is inderdaad een nieuwe vingerwijzing. Minister Demir licht toe dat er tegen 20 december 2023 duidelijke maatregelen moeten komen om de nitraatuitstoot te verminderen. MAP 7 wordt gerealiseerd in overlegorgaan OMAP. De sectoren buigen er zich over, samen met de administratie, en dat zit in een finale fase. Het zal dan ook als antwoord dienen voor de procedure bij de Europese Commissie. De minister hoopt dat het voorstel van het overlegorgaan dat in het Mestdecreet is verwerkt, zal volstaan om te kunnen voldoen aan het MER en de passende beoordeling en de bezorgdheden van de Europese Commissie. Het is alleszins belangrijk dat de sectoren tot een goed, wetenschappelijk onderbouwd én werkbaar MAP komen.

De Blue Deal heeft twee zeer duidelijke pijlers, benadrukt minister Demir. Ten eerste wordt via structurele projecten op meer dan vierhonderd locaties 6300 hectare natte natuur of veen hersteld, worden 1000 hectare WORG-gebieden hersteld en worden 88 kilometers aan waterlopen ingericht. Daarnaast is er 225 hectare waar klassieke drainage omgevormd wordt tot peilgestuurde drainage. Zo wordt er ook actief ruimte gemaakt voor water. Een tweede pijler betreft het aanpassen van de regelgeving. Denk aan de Hemelwaterverordening, de watertoets, de informatieplicht, de peilbesluiten, de aangepaste regelgeving voor drainages, de WORG en ook het Blue Dealdecreet. Dat decreet is de structurele verankering van de doelstelling om risico's op wateroverlast en droogte terug te dringen, inclusief maatregelen en financiering. Het advies van de Raad van State is intussen binnen, weet de minister, en binnenkort gaat het ontwerpdecreet dus naar het parlement.

Wat de acties in kwetsbare gebieden zoals de Westhoek betreft, geeft minister Demir mee dat er een goede samenwerking was op het terrein tussen de VMM, De Vlaamse Waterweg, de provincie, de waterloopbeheerders en de civiele bescherming, en dat onder de goede leiding van gouverneur Carl Decaluwé. Ook vóór de overstromingen in de Westhoek werden echter al heel wat maatregelen genomen, merkt de minister op. De Blue Deal is er een van, maar daarnaast zijn ook de noodplannen geüpdatet en werd het advies Weerbaar Waterland onder meer vertaald in Water-Land-Schapprojecten. Voor vijf pilootgebieden, waaronder de Westhoek, werd er bovendien extra opgeschaald. De VMM heeft tevens een concreet plan uitgewerkt voor de kwetsbare Getevallei.

Minister Zuhail Demir wijst erop dat de VMM ook actief huizen opkoopt in overstromingsgebieden, in uitvoering van het Klimaatadaptatieplan. Daar is nu 17 miljoen euro extra voor uitgetrokken. Er zijn volgens de minister in deze legislatuur door de regering immens veel financiële middelen vrijgemaakt voor alles wat met water te maken heeft, ook organisatorisch en wat de governance rond water betreft, namelijk het Klimaatadaptatieplan en de Blue Deal. Er is ook de ondersteuning van lokale besturen, zoals de klimaatadaptatietool.

Wat de stroomgebiedbeheerplannen betreft, is het ambitieniveau verhoogd, aldus de minister. Ook het budget is structureel verhoogd met 100 miljoen euro extra tot 2027. Nog belangrijker is het meer efficiënt inzetten van de bestaande middelen. Dat ziet men in de acties voor De Grote Stroomversnelling, toegevoegd aan het stroomgebiedbeheerplan. Dat zorgt voor structureel beleid en is een hefboom voor versnelling.

Wat de drinkwaterfactuur betreft, stelt de waterregulator absoluut geen kruissubsidie vast tussen tarieven voor bedrijven en gezinnen. De minister vindt dit een belangrijke correctie om aan te brengen. In het regeerakkoord was ingeschreven om de drinkwaterfactuur te herschrijven. Maar er was de energiecrisis en de kwestie van de energiefactuur en daarom is men nog niet tot de drinkwaterfactuur gekomen.

De afschaffing van polders en wateringen, en de belastingen daarvoor, zit in de pijlpijn en wordt uitgewerkt in een ontwerp van decreet, zo stelt de minister.

Wat het personeel betreft, heeft de regering enkel het beoogde einddoel vastgesteld. De minister denkt dat mevrouw Schauvliege ervan uitgaat dat de tussentijdse rapportage het finale personeelsaantal weergeeft en dat meer personeel altijd garant staat voor een performante overheid, maar dat is volgens haar niet zo en dat blijkt ook uit gegevens van Statistiek Vlaanderen. De efficiëntieoefening zal ook verminderd worden met 35 personeelsleden. Die moeten dus toegevoegd worden aan het personeelsbestand van het beleidsdomein Omgeving. Deze opdracht is gegeven aan het departement als coördinator. De minister kan wel bijtreden dat men de nodige profielen moet aanwerven voor het PAS-akkoord; de juiste mensen op de juiste plaats dus. Dat geldt ook voor de stikstofdienst en de hele monitoring en borging. Daar zal personeel met kennis van zaken voor nodig zijn.

Voor het Luchtbeleidsplan 2030 zijn enkel de waarden uit de vernieuwde Luchtkwaliteitsrichtlijn bindend. Er zal onderzocht worden voor welke pollutanten het haalbaar is om direct naar de WHO-advieswaarden te streven, zonder dat men zichzelf juridisch voor het blok zet. De Bodemrichtlijn gaat het onderzoeken van welbepaalde pollutanten verplichten; dat is nu nog niet het geval. Omdat Vlaanderen hier vooruitloopt, is elke verplichting voor een bodemonderzoek een bijdrage aan het gelijke speelveld, wat belangrijk is, aldus de minister. Inzake de omgang met omgevingsdata probeert men zo geïntegreerd mogelijk te kijken naar de verschillende milieucompartmenten zodat vervuiling niet verschuift van het ene naar het andere compartiment. Rond de visie Zeer Zorgwekkende Stoffen is ook een plan uitgewerkt.

Wat de natuurbeheerplannen betreft, heeft de VMM een protocol opgemaakt met het ANB om de waterlichamen die in hun eigendom zijn onder natuurbeheer te brengen. Het betreft dus enkel eigendommen van de VMM. De evaluatie van die projecten is lopende.

De minister stelt dat de evaluatie van het statiegeldsysteem loopt. Ze stelt dat men tegen het eind van 2023 aan de hand van die evaluatie een keuze zal moeten maken.

De strategische visie van het BRV werkt duidelijk door in gemeentelijke en provinciale beleidsplannen die in opmaak zijn en die duidelijk de geest van de bouwshift in zich dragen, aldus de minister. Waar gemeenten enkele jaren geleden de appartementenstop invoerden, heeft men ondertussen bijgestuurd naar een ruimtelijke afweging van zones om al dan niet te verdichten. Ze vindt het goed dat lokale besturen daar actief over nadenken. Het lijkt haar ook nuttig dat gemeenten over hun ruimtelijke behoeften in een regiocontext nadenken, conform het decreet over de regiovorming.

In verband met de criteria voor de zeer zorgwekkende stoffen houdt men contact met de buurlanden. Waar mogelijk gaat men de studie ook in overleg met Nederland en de andere Belgische gewesten doen. Ook in Wallonië is er een PFAS-schandaal lopende. Samen met de overige gewesten zal de minister de Europese Commissie oproepen om vaart te maken met REACH.

Wat het geluidsmmeetnet betreft, is Vlaanderen aan de hand van een vernieuwend kader van de Europese richtlijn betreffende de evaluatie en beheersing van omgevingslawaai ook bezig met de opmaak van nieuwe geluidsbelastingskaarten. Dat is een vijfjaarlijkse cyclus. Er wordt nu gewerkt aan referentiejaar 2021. Het is belangrijk om dit opnieuw te updaten, aldus de minister.

In de asbestafbouw ziet men positieve evoluties op het vlak van het aantal deskundigen en de prijs voor de uitreiking van de asbestattesten, wat de minister goed vindt. Er is altijd gezegd geweest dat er tussengekomen zou worden indien die markt zich niet zou zetten.

De minister geeft Gwenny De Vroe gelijk dat het voorstel potentieel een grote impact kan hebben op bedrijven. Er zijn ook nog onduidelijkheden over definities en afgeleide regelgeving. Daarom zijn er ook de vragen over noodzakelijke flexibiliteit van de lidstaten, zeker gezien de sterke positie van Vlaanderen en het goed UPV-systeem dat er vandaag al is. Ze vragen ook een materiaalneutrale en technologie-neutrale benadering. Ook chemische recyclage moet daar bijvoorbeeld zijn plaats in krijgen.

Wat de erkenning van Fost Plus betreft, lopen de onderhandelingen. Het is belangrijk om meer in te zetten op preventie en hergebruik. Ze sturen daar zeer sterk op aan, geeft de minister aan. Ze willen ook billijke vergoedingen voor lokale besturen. Een van de knelpunten sluit aan bij de vraag over het statiegeld. Daar moet men ervoor zorgen dat de elementen uit de evaluatie van de proefprojecten meegenomen worden in de erkenning van Fost Plus.

De minister antwoordt Gwenny De Vroe dat ze de cijfers rond Promaz schriftelijk zal bezorgen.

Het gebruik van herbruikbare recipiënten op evenementen is in de zomer van 2023 op gang gekomen. Op heel wat evenementen zag men herbruikbare bekertjes, wat de minister goed vindt. De festivalweide was in ieder geval opvallend properder. Op sommige festivals was het wel wat zoeken en aanschuiven. Er wordt ook een evaluatie gemaakt van de festivalzomer. Er zullen daaruit ook lessen getrokken worden voor de volgende festivalzomers.

Wat de waterfactuur voor singles betreft, stelt minister Zuhair Demir dat Gwenny De Vroe een punt heeft. Bij de hervorming is het belangrijk dat men de juiste doelgroepen ondersteunt. Er was begonnen aan die oefening, maar met de energiecrisis en alle andere zaken is dat blijven liggen. De minister wil vermijden dat de factuur stijgt bij zij die het moeilijk hebben. Ze herhaalt daarbij dat men eerst de effecten duidelijk in kaart moet brengen. Dat dossier zal weer worden opgenomen nadat de andere dossiers zijn opgelost.

1.6. Tussenkomen van Steven Coenegrachts

Inzake het amendement van Mieke Schauvliege stelt *Steven Coenegrachts* dat hij er niet aan denkt om minder geld te geven aan het bouwshiftfonds. Hij is altijd blij als Mieke Schauvliege voorstelt om daar meer geld in te steken, iets wat de spreker aanvaardt als een goedkeuring van de manier waarop daarmee wordt omgegaan. Maar 140 miljoen euro extra per jaar moet men natuurlijk gependend krijgen. Uit een schriftelijke vraag aan de minister (*Schriftelijke vragen* VI.Parl. 2020-21, nr. 992) bleek dat er in de laatste tien jaar in totaal 2200 hectare was omgezet. De doorlooptijd van RUP's zijn bekend en die worden niet in massa opgezet – niet door de Vlaamse, niet door de provinciale en niet door de lokale overheid. Er zijn gewoon niet voldoende dossiers om dit bedrag te verantwoorden. Waar wil Mieke Schauvliege het extra geld overigens vandaan halen? Vanwaar schuift ze het door? De spreker neemt aan dat het niet de bedoeling is dat het onder meer komt van het bedrag van om en bij 104 miljoen euro dat jaarlijks wordt uitgegeven aan woonrenovatie en hernieuwbare energie.

1.7. Repliek van Mieke Schauvliege

Als men een decreet op tafel legt waarbij men de kosten opdrijft, vindt *Mieke Schauvliege* het van verantwoord bestuur getuigen dat men ook in voldoende budget voorziet om ervoor te zorgen dat de doelstellingen van dat decreet – namelijk 11.000 hectare openhouden die nu bebouwbaar zijn – gehaald kunnen worden. Met het decreet heeft de Vlaamse Regering een stolp op de woonreservegebieden gezet. Tegen 2040 gaat Vlaanderen alles financieren wat de lokale besturen niet doen. Daarvoor zijn extra middelen nodig. De lokale besturen gaan op dit moment inderdaad niet tot actie over, net omdat ze de factuur veel te hoog vinden.

Als antwoord op de vraag waar die centen vandaan moeten komen, doet Mieke Schauvliege een aantal suggesties: een smaakcentrum bijvoorbeeld, of het budget voor de inrichting en het onderhoud van drie regionale luchthavens die niet rendabel zijn. De spreker benadrukt dat zij niet voor het Instrumentendecreet heeft gestemd. Maar als men dat goedkeurt, moet men ook zorgen dat er centen op tafel liggen, en dan komt Mieke Schauvliege uit op 31 miljard euro. De uitvoeringsbesluiten zijn er nog niet. Als die aantonen dat het anders zal zijn, kan men een beetje verminderen, maar op dit moment zijn dat de enige betrouwbare cijfers die er zijn. De spreker vermoedt overigens dat het de bedoeling is om de factuur op te drijven en maar 1000 hectare te herbestemmen.

2. Energie en Klimaat

2.1. Tussenkost van Staf Aerts

Staf Aerts merkt eerst op dat het crisisjaar 2022 het budget van het afgelopen begrotingsjaar sterk heeft beïnvloed. Er zijn een aantal eenmalige maatregelen opgenomen die verantwoord waren. Het parlementslid stelt echter vast dat de nieuwe budgetten voor deze posten zijn teruggevallen, zelfs in vergelijking met de budgetten van voor de energiecrisis. *Staf Aerts* geeft hiervan drie voorbeelden.

Voor de warmtenetten was voor 2023 in een eenmalige versterking voorzien. Dit is in de nieuwe begroting teruggedraaid, hoewel investeringen in warmtenetten toch een meerjarige structurele investering vergen. Eenzelfde opmerking geldt voor de ondersteuning van de OCMW's via de noodkopeningen. Het Noodkoopfonds draait echter nog niet op volle toeren. De begeleiding van gezinnen met betalingsproblemen bij onderhoud en verduurzaming van verwarming is een derde voorbeeld waarbij de budgetten zijn teruggeschroefd. Ongetwijfeld zijn er nog steeds een aantal gezinnen die alle hulp kunnen gebruiken. Het parlementslid vraagt wat de reden was om de budgetten in deze drie uitgavenposten terug te schroeven.

Staf Aerts stelt verder vast dat de budgetten voor 'indirect carbon leakage' aanzienlijk omhooggaan. De energie-intensieve bedrijven krijgen met andere woorden meer steun voor hun klimaatneutrale productie. *Staf Aerts* meent dat hier strengere voorwaarden aan moeten worden gekoppeld. Er wordt weliswaar verwezen naar de energiebeleidsovereenkomsten, maar in de klimaatcontracten wordt meer ingezet op CO₂-besparing, zodat de middelen terecht komen bij bedrijven die volop inzetten op elektrificatie, en niet bij bedrijven die bijvoorbeeld nauwe banden hebben met de fossiele industrie.

Ook de premies voor renovatie voor gezinnen moeten volgens het parlementslid geheroriënteerd worden. Zo betreurt de Groenfractie dat er voor Mijn VerbouwPremie geen extra budget meer is uitgetrokken om renteloze leningen mogelijk te maken voor gezinnen met de laagste inkomens. Tijdens de debatten in de Commissie Vlaams Energie- en Klimaatplan hierover in 2022 is naar voor gekomen dat er meer moet worden ingezet op voorfinanciering, zoals een renteloze lening. *Staf Aerts* vraagt of berekend is wat de kosten zijn om voor de laagste inkomens renteloze leningen mogelijk te maken. Of heeft men dit nooit overwogen?

Staf Aerts stelt vast dat heel veel mensen uit de meest kwetsbare doelgroep Mijn VerbouwPremie aanvragen, maar dat vandaag de cijfers ontbreken om dat inkomensgerelateerd te onderzoeken. Hij vraagt zich af of daar al vorderingen zijn gemaakt. Een volgende vraag gaat over de digitale gasmeters. Is het wel zinvol om dat echt voor 100 procent te blijven nastreven? Ten slotte vraagt hij zich af of minister Zuhair Demir meer burgerparticipatie in windenergie onshore gaat opnemen in haar toekomstige beleid.

2.2. Tussenkamst van Robrecht Bothuyne

Robrecht Bothuyne start met de vaststelling dat in 2022 6,8 procent van de woningen in Vlaanderen het EPC-label A heeft. Tegen 2050 wil de Vlaamse overheid echter naar 100 procent evolueren. Het huidige renovatieritme is 1 procent per jaar, terwijl dit 3 procent zou moeten zijn. Hoewel het renovatie-instrumentarium grondig is vernieuwd – met de drie pijlers financiering, financiële steun en ontzorging –, moeten er dus nog grote stappen worden gezet om de strategische doelstelling te bereiken. Het parlementslid vraagt zich af of er daarom niet structureler moet gewerkt worden, bijvoorbeeld rond de prijsverhouding tussen elektriciteit en fossiele brandstoffen, of rond de verbouwpremie.

Robrecht Bothuyne stelt wel vast dat er zeer veel woningen met het label B en C bijkomen. Dat wil zeggen dat de eigenaars van deze woningen de komende jaren allicht een bijkomende renovatie moeten uitvoeren, willen ze tot het label A komen. Het is volgens het parlementslid daarom belangrijk om de mensen correct te informeren en hun te motiveren een stapsgewijs renovatieplan, met de nodige begeleiding, uit te werken. Worden er hierrond stappen gepland?

Met betrekking tot de sloop- en heropbouwpremie, die aanvullend is op de federale verankering van 6 procent btw op sloop en heropbouw voor particulieren, vraagt het parlementslid of er nog aanpassingen gepland worden voor de Vlaamse premie, bijvoorbeeld richting projectontwikkelaars. Op dit moment is 4 miljoen euro uitgetrokken, wat de spreker een te beperkt budget vindt, gelet op de grote renovatieuitdagingen.

Voor Mijn VerbouwBegeleiding voor Vlaamse energiehuizen is 28,7 miljoen euro ingeschreven. De energiehuizen kampten echter met personeelsproblemen, waardoor ze genoodzaakt waren met externe zelfstandigen en tijdelijke contracten te werken. Robrecht Bothuyne vraagt hoe dit budget wordt aangewend, en of er in bijkomende middelen wordt voorzien om tijdelijke aanwervingen structureel in te bedden in de werking. De vraag naar begeleiding zal immers eerder toenemen, waardoor een structurele financiering en begeleiding dan ook belangrijk zijn.

Het verbeteren van de energieprestatie van de gebouwen van de lokale besturen is volgens Robrecht Bothuyne een grote uitdaging voor de lokale besturen. Er is met een resolutie (*Parl.St.* VI.Parl. 2022-23, nr. 1757/3) aandacht gevraagd hiervoor, en er werd aan de overheid gevraagd om een kwaliteitsvol dienstverleningsaanbod voor de lokale besturen te ontwikkelen. Het VEB kondigt een aantal initiatieven aan, maar de spreker meent dat het geen slecht idee is om ook hier de financieringsopties uit te breiden. Sommige lokale besturen hebben in deze financieel uitdagende tijden immers reeds veel moeite om hun begroting rond te krijgen.

Het parlementslid noemt het logisch dat er middelen worden voorzien voor ICL. Dat is een automatisch systeem en bovendien stijgen de kosten voor de industrie. De vraag is of de investeringen in energie-efficiëntie op een voldoende hoog niveau blijven. Eind september waren er 273 EBO's afgesloten. De spreker vraagt hoe dit geëvalueerd wordt en of er nog bijkomende stappen worden gezet om meer bedrijven in dit beleid te incorporeren.

Om ook kleinere bedrijven mee te nemen in energie-efficiëntie, zijn er sectorfederatieovereenkomsten gesloten. Welke sectoren zijn toegetreden en wat zal hiermee bereikt worden?

Wat betreft de energieproductie stelt Robrecht Bothuyne vast dat er nieuwe recordniveaus zijn bereikt voor zonne-energie en windenergie. Het is wel belangrijk om de lat voldoende hoog te leggen. De ondersteuning via premies voor de installatie van zonnepanelen wordt afgebouwd, maar het is volgens het parlementslid wel

belangrijk dat er een beleid wordt gevoerd, bijvoorbeeld via financieringen binnen Mijn VerbouwPremie, of via de monitoring van de terugverdientijd en hierover ook te communiceren.

Men wil vanaf 2024 jaarlijks 500 megawatt zonnepanelen installeren. In 2022 was er echter reeds 600 megawatt geïnstalleerd, in 2020 zelfs 700 megawatt en voor 2023 is de verwachting dat het record zal worden verbroken. De spreker vindt het dan ook logisch om die doelstelling op een structureel hoger niveau te leggen.

Er komt een verdere uitrol van de verplichting van PV-installaties voor grote elektriciteitsverbruikers en bedrijven. Wat is de evaluatie hiervan? Wordt er overwogen om dit systeem verder uit te breiden?

Wat betreft het flexibiliteitsplan heeft Robrecht Bothuyne een aantal concrete vragen. Hoever staat het met de homologatie van bidirectionele laadpalen en de integratie in de marktwerking? Er zullen straks immers tienduizenden of honderdduizenden batterijen op wielen zijn die gebruikt kunnen worden in die flexibiliteit en voor de balans van het energiesysteem. Er was ook sprake van wijkbatterijen. Worden er stappen gezet voor een wettelijk kader hiervoor?

Bijna 45 procent van de klanten beschikt over een digitale meter. Het is ook het laatste jaar van de retroactieve investeringspremie voor zonnepaneleneigenaars. Robrecht Bothuyne vraagt of er nieuwe initiatieven gepland zijn om de uitrol van de digitale meters te versnellen. Hij merkt op dat het aantal mensen dat gebruikmaakt van maandfacturatie, ondanks die digitale meter, nog relatief beperkt is. Dat is nochtans een goede manier om mensen zich bewust te laten worden van hun verbruik. Hij vraagt daarom tot slot of er, eventueel samen met sector, communicatie-initiatieven kunnen worden opgestart om mensen te overtuigen die overstap te maken.

2.3. Tussenkomen van Andries Gryffroy

Andries Gryffroy is van mening dat er ten opzichte van vijf jaar geleden een duidelijke switch gemaakt is van zwaar ondersteunde hernieuwbare energie naar energie-efficiëntere productie en woningen. Van 2020-2021 tot eind 2023 werd er voor zo'n 250 miljoen euro aan PV-premies aan particulieren uitgekeerd, evenveel als voor energie-efficiëntie via Mijn VerbouwPremies per jaar, wat hij een goede zaak vindt.

Zo was er een verhoogde premie voor doelgroep 2 en 3, voor lucht-waterwarmtepompen, voor dakisolatie en voor een premie voor eigenaars en bewoners van appartementsgebouwen. Hij stelt ook vast dat Mijn VerbouwPremie een succes is. De verwachte 90.000 aanvragen zijn er uiteindelijk 135.000 geworden. Hij vindt het belangrijk dat de premie terechtkomt bij wie het nodig heeft. 35 procent van de premies komt bij doelgroep 3, wat hij toejuicht. Hij is van mening dat deze koers moet blijven worden gevolgd, ondanks enkele negatievere externe rapporten, omdat mensen met bouwplannen daarop rekenen. Eventueel kunnen er nog naar de toekomst een aantal kleine verbeteringen worden doorgevoerd, waarna er in de volgende legislatuur een grondige analyse kan komen om te kijken waar moet worden bijgestuurd.

De spreker gaat vervolgens in op Mijn VerbouwLening, waarvoor 350 miljoen euro gemachtigd is, wat betekent dat er voor dat bedrag geïnvesteerd wordt in energie-efficiëntie. Daarnaast wordt de sloop- en heropbouwpremie verlengd en de EPC-labelpremie wordt vanaf 2024 inkomensafhankelijk gemaakt. Na de vaststelling dat de budgetten voor het Noodkoopfonds niet volledig waren opgenomen, hebben de OCMW's hogere werkingsvergoedingen gekregen om een betere call te kunnen doen. Andries Gryffroy verwacht dat nadien de 20 miljoen euro wel volledig zal worden benut.

Hij is, net als Robrecht Bothuyne, van mening dat de energiehuizen een cruciale rol blijven spelen. Voor 2024 wordt een totaalbudget voorzien van 28,7 miljoen euro om hun rol en takenpakket te versterken. Hij benadrukt dat lokale besturen best een samenwerkingsakkoord maken met de energiehuizen en kijken of de communicatie naar de burger goed zit.

Dan snijdt hij het probleem van het tekort aan geschoolde mensen aan, wat in de toekomst een belangrijk knelpunt zal zijn als men meer wil gaan renoveren.

Een ander pijnpunt zijn de appartementsgebouwen waar alle eigenaars-bewoners of eigenaars-verhuurders moeten bereid zijn om te investeren in energiezuinige oplossingen. Een eerste actiepoint hier was het inventariseren en masterplannen opmaken via de VME's, waarvoor ook in een bepaald budget voorzien was. Hij hoopt dat de evaluatie hiervan ook de Federale Regering ertoe zal aanzetten om een aantal wijzigingen in de wetgeving te doen. Hij concludeert dat de Vlaamse Regering op het vlak van energie-efficiëntie goed bezig is en dat er voldoende budget uitgetrokken is. De spreker pleit voor een goede uitrol, het wegwerken van de achterstand en het eventueel verfijnen van een aantal maatregelen.

Wat hernieuwbare energie betreft, stelt Andries Gryffroy, als reactie op de vraag van Robrecht Bothuyne waarom zonnepanelen niet structureel worden verankerd in de doelstellingen, dat een marktgegeven niet kan worden omgezet in een doelstelling. Volgens hem heeft de energiecrisis gezorgd voor een toename van zonnepanelen maar dat kan in de toekomst weer veranderen. Een doelstelling kan niet afhankelijk zijn van een marktgegeven, aldus de spreker. Hij geeft ter illustratie het voorbeeld van de windprojecten waar in het verleden de vergunningstrajecten te moeilijk waren. Nu dat probleem is weggewerkt, starten projectontwikkelaars toch niet met projecten omdat hun financiële plaatje niet meer klopt.

2.4. Tussenkost van Gwenny De Vroe

Gwenny De Vroe stelt vervolgens een aantal vragen in naam van Willem-Frederik Schiltz, die een andere commissievergadering bijwoont. Een eerste vraag gaat over het Renovatiepact dat sinds begin 2023 de renovatie van residentiële gebouwen met een EPC-label E of D verplicht. Hiervoor kunnen de eigenaars een beroep doen op premies zoals Mijn VerbouwPremie en Mijn VerbouwLening. Wat is na elf maanden het effect van die verplichting? Hoe werd dat geëvalueerd en hoe zal er in de toekomst worden bijgestuurd? Hoe ziet minister Zuhair Demir de huidige renovatiegraad in Vlaanderen evolueren?

Vervolgens vraagt ze wanneer Mijn VerbouwBegeleiding, die moet zorgen voor een versterkt geïntegreerd begeleidingsaanbod vanuit de financieel versterkte energiehuizen, van start zal gaan.

Zij verwijst vervolgens naar de conceptnota met maatregelen om het leven voor alleenstaanden betaalbaarder te maken, die hij in november 2023 in de Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering heeft voorgesteld. Tijdens de hoorzitting bleek dat, volgens de vzw voor alleenstaanden, veel energiepremies minder interessant zijn voor alleenstaanden (*Parl. St. VI. Parl. 2022-23, nr. 1572/2*). Is de minister van plan om daar werk van te maken?

Een andere vraag gaat over de bouwsector die te kampen heeft met leeglopende orderboekjes. In de BBT van de vorige jaren stond dat er terecht een noodzaak was voor een bijkomende capaciteit in de bouwsector. Nu komt die verhoging enkel aan bod in het kader van het EU-voorzitterschap waar de transitie van de bouwsector wordt geagendeerd. Welke acties heeft de minister intussen in Vlaanderen ondernomen of gepland om de bouwsector zowel in kwaliteit als in kwantiteit te ondersteunen in die transitie en om hem te helpen bij de moeilijkheden die hij ondervindt?

Vervolgens gaat Gwenny De Vroe in op de richtlijn over duurzame gebouwen, waarbij nieuwbouw vanaf 2023 verplicht een hybride systeem moet hebben en vanaf 2025 volledig fossielvrij moet zijn. Toch liggen de cijfers bij nieuwbouw nog heel laag. In Vlaanderen zou slechts 25 procent van de nieuwbouw over een warmtepomp beschikken. De vraagsteller denkt dat er nood is aan een extra impuls en sensibilisering om de sectoren te overtuigen van de transitie.

Verder is de vraag of de doelstelling om 15 procent energie te besparen in de gebouwen van de Vlaamse overheid gehaald is. Die voorbeeldrol is belangrijk.

Tot slot is er de kwestie van de betaalbaarheid voor de mensen die onder druk staan door het klimaatbeleidsplan. De Vlaamse overheid moet de energieprijzen toekomstgericht blijven bewaken. Zij vraagt hierbij extra aandacht voor alleenstaanden die op het vlak van renovatie en premies benadeeld worden.

2.5. Antwoorden van minister Zuhail Demir

Minister *Zuhail Demir* gaat, ten eerste, in op de vraag waarom de warmtenetbudgetten zijn teruggeschoefd. Ze stelt dat de belangrijke en eenmalige verhoging van 2022 te wijten was aan de middelen van het EU-relancefonds die allemaal toegekend zijn. In 2023 wordt weer gewerkt met het vroegere steunniveau waarbij 21 miljoen euro wordt uitgetrokken voor de warmtenetten. Er is een call voor projecten waaraan de budgetten worden vastgeklikt en verspreid over de verschillende jaren heen waarbij de nodige vereffeningen worden voorzien in functie van de uitvoering.

Een vraag van Staf Aerts ging over het terugschroeven van het budget voor de Noodkoopleningen. Volgens de minister wordt dat budget van 21 miljoen euro niet teruggeschoefd maar zit het niet in de begrotingsopmaak. Ook de begeleidingspremie voor de OCMW's is opgetrokken van 3000 naar 9000 euro omdat vastgesteld werd dat niet alle OCMW's een noodkooplening aanboden vanwege een gebrek aan kennis en personeel.

Het budget dat de minister bij de vorige begrotingsopmaak voor de energiehuizen had vrijgemaakt voor de begeleiding bij het onderhoud van de verwarming voor de laagste inkomensdoelgroepen was tijdelijk, voor begeleiding in 2023 en 2024. Vanaf midden 2024 is er een volledig ontzorgingspakket uitgewerkt binnen Mijn VerbouwBegeleiding voor de laagste inkomensdoelgroepen.

Mijn VerbouwLening is niet renteloos voor de laagste inkomensgroepen omdat de Vlaamse overheid al een rentekorting geeft van 3 procent op de wettelijke rentevoet die jaarlijks wordt vastgesteld. Die wettelijke rentevoet is nu 5,25 procent. Met de korting van 3 procent betaalt men 2,25 procent.

De stijging van de ICL-budgetten wordt onder meer verklaard door een hogere CO₂-prijs. De berekening van deze compensaties voor ICL-uitgaven valt onder de bevoegdheid van minister Jo Brouns.

Wat de vraag van Staf Aerts over de becijfering betreft, moet de minister nog navraag doen.

Minister Zuhail Demir is het ermee eens dat men iets moet doen aan de verhouding tussen elektriciteit en fossiele brandstoffen. De factuur voor elektriciteit is nog veel te hoog. Zij heeft deze legislatuur proberen te breken met de traditie en heeft niets in de factuur gestoken maar integendeel de heffingen vanuit de Vlaamse overheid met meer dan 40 procent laten dalen. Met de federale collega's zal men daar de komende maanden en ook na de verkiezingen hard aan moeten werken, want anders is de keuze voor de mensen heel gemakkelijk.

Wat betreft het begeleiden van mensen bij renovatie verwijst de minister naar het bestaande eerstelijnsadvies, bestaande uit begeleiding en ondersteuning bij renovatiewerken, waarvoor alle doelgroepen bij het loket terecht kunnen. Ze verwijst verder naar Mijn VerbouwBegeleiding-basis en de prestatiegerichte Mijn VerbouwBegeleiding-EPC. Hiermee worden de rol en het takenpakket van de energiehuizen structureel versterkt. Voor 2024 wordt in totaal in een ondersteuningsbudget voor de energiehuizen voorzien van 28,7 miljoen euro, waarvan iets minder dan de helft gefinancierd wordt uit de reguliere begroting, aangevuld met middelen uit het Energiefonds. Men voelt aan dat de komende jaren niet minder zal zijn, integendeel. Bij de volgende begrotingsopmaak zal daarnaar moeten worden gekeken.

Voor de sloop- en heropbouwpremie heeft minister Zuhail Demir tot 2028 jaarlijks in 4 miljoen euro voorzien. Op basis van het aantal dossiers in 2022-2023 is het budget van deze maatregel en haar modaliteiten, die inderdaad complementair is aan de maatregel van het federale niveau, voldoende. Sinds 2021 is het aantal aanvragen voor deze premie stabiel gebleven, met ongeveer vierhonderd aanvragen per jaar. Met het budget komt men dus voorlopig toe, tenzij er het komende jaar veel meer aanvragen zouden zijn.

De minister deelt mee dat het VEKA zeven aanvragen voor een sectorfederatie-overeenkomst ontving, waarvan er zes ontvankelijk zijn. Deze aanvragen worden momenteel inhoudelijk beoordeeld, gescreend en gerangschikt. Daarna zal met de hoogst scorende sectorfederaties een overeenkomst worden gesloten binnen het beschikbare budget van 2 miljoen euro. Dan kunnen die overeenkomsten begin 2024 van start gaan.

In 2024 zal de aanpak van de PV-verplichting voor grote bedrijven verder worden uitgerold, alsook de uitwerking van een digitaal opvolgingssysteem. Er zal een analyse gebeuren van hoe de Europese PV-verplichting zal worden opgenomen in de Europese regelgeving. Dat zal moeten worden omgezet in Vlaamse regelgeving. Vlaanderen loopt op bepaalde vlakken voor op Europa en kan Europa zelfs inspireren met zijn energiebeleid. De minister staat open voor de PV-verplichting. Men moet het daarover ook eens hebben met de kmo-sector, want dat is goed voor zijn energieverbruik.

De doelstellingen van hernieuwbare energie werden al verhoogd, maar de minister sluit niet uit dat dat in de toekomst verder kan worden bekeken.

In het flexibiliteitsplan heeft de minister specifiek een actie opgenomen rond het slim en bidirectioneel laden. Er beweegt stilaan een en ander op dat vlak maar de markt moet uiteraard klaar zijn. Via het flexibiliteitsplan is het VEKA daarmee bezig en houdt het de vinger aan de pols.

Minister Zuhail Demir bevestigt de nood aan batterijen. Op dit ogenblik worden er duizenden grootschalige batterijen vergund in Vlaanderen en gesubsidieerd door Elia. Ze zullen toelaten om meer hernieuwbare energie te gebruiken en tegelijkertijd leveringszekerheid te garanderen. Wijkbatterijen zijn kleinschaliger en relatief duurder en daardoor vandaag nog niet zo rendabel. Fluvius is een kader aan het voorbereiden voor commerciële flexibiliteit. In dat kader zou een wijkbatterij wel nuttig kunnen zijn om andere netinvesteringen te vermijden. De minister volgt dat mee op.

Op de vraag of Vlaanderen meer kan doen om lokale besturen te ondersteunen bij de renovatie van hun patrimonium antwoordt minister Zuhail Demir dat het Vlaams Energiebedrijf werd ingezet bij de ondersteuning van die begeleiding van de overheden en de administratie. Dit werd in een samenwerking gebracht met Fluvius en uitgebreid tot een heel aanbod van diensten. Het Vlaams Energiebedrijf zou in de toekomst nog actiever moeten zijn ten aanzien van de lokale besturen. De vragen van de lokale besturen nemen toe, dit in uitvoering van hun engagementen in het kader van het lokale energie- en klimaatplan.

De minister heeft een kader opgezet voor maandelijkse facturatie, die steeds meer succes kent. Via het Verzamelbesluit heeft men erin voorzien om deze verplichting uit te breiden naar alle leveranciers. Steeds meer burgers kunnen zo gebruikmaken van de voordelen van de digitale meter. Belangrijk is dat het opnieuw problemen vermijdt.

De minister is het ermee eens dat men voor Mijn VerbouwPremie eerst het systeem zijn werk moet laten doen. Het is nog altijd een groot succes. De aanvragen blijven binnenstromen. Er wordt ook niet onmiddellijk een daling verwacht. Men staat dus voor een grote uitdaging. De minister meent dat het goed was dat het systeem vereenvoudigd werd, in één loket werd gezet en voldoende budgetten werden vrijgemaakt. Het grote succes heeft natuurlijk een impact op het budget. De minister wil geen voorafname doen op de volgende begrotingen maar ze vindt dit een zeer belangrijke en slimme motor. Ten eerste ziet men dat het werkt om de renovatiegraad te verhogen. Dan zou het niet slim zijn van de overheid om dat af te remmen. Ten tweede is het goed voor de sector, die het bijzonder moeilijk heeft. Men moet dat beleid dus verder aanzwengelen en misschien zelfs extra versterken.

De opdeling van de inkomensdoelgroepen voor Mijn VerbouwPremie 4 en 5 is er nog niet. Mijn VerbouwPremie is er voor doelgroep 1, een forfaitaire premie, en voor doelgroep 2 en 3. Voor doelgroep 2 en 3 heeft de minister er bij deze begrotingsopmaak voor gezorgd dat de verhoogde premiepercentages behouden blijven. Doelgroep 4 en 5 vallen logischerwijze onder doelgroep 3, maar de aparte opdeling heeft men niet gemaakt.

De minister hoort dat Fluvius verstandig omgaat met de uitrol van de digitale meter. Meters zonder verbruik kunnen buiten dienst worden gesteld en meters die buiten dienst staan, hoeven niet vervangen te worden. Vandaag blijft voor deze buiten dienst gestelde meters de aansluiting vaak behouden omdat de kosten voor de burger een drempel zijn om die aansluiting weg te nemen. De minister is het ermee eens dat daarover moet worden nagedacht.

Minister Zuhail Demir komt tot de vragen over burgerparticipatie voor windturbines. In Nederland, waar steeds naar verwezen wordt, is er slechts een inspanningsverplichting. De minister wil dat Nederlandse model bekijken om het mee te nemen naar projectontwikkelaars. Ze vindt dat een goede suggestie en gaat daarmee aan de slag.

De minister beaamt dat de cijfers voor warmtepompen bij nieuwbouw wat lager liggen. De cijfers van 25 procent voor warmtepompen die recent in de pers zijn gekomen en van 35 procent voor gasaansluitingen zijn achterhaald. Op basis van de EPB-startmeldingen ziet men dat meer dan 50 procent bij nieuwbouw een warmtepomp plaatst. Het cijfer voor gasaansluitingen is met de helft gedaald. Dat is volgens de minister een juiste evolutie. Dat verloopt vlot. Voor aardgas is er voor nieuwbouw een verbod vanaf 2025. Het is dus goed dat het cijfer nu al is gezakt.

Wat betreft de gasaansluitingen en de warmtepompen moet men iets doen aan de tarifiering van de gasfactuur versus de elektriciteitsfactuur, meent de minister. Als daar een oplossing voor is, zal dat een duw geven. Maar alles moet stap voor stap gebeuren. Deze legislatuur heeft men heel wat gedaan, samen met heel wat parlementsleden die daarrond gewerkt hebben.

De renovatieverplichting is sinds een aantal maanden van kracht. De minister vindt het nog te vroeg voor een evaluatie. De Vlaamse overheid moet alleszins zelf het goede voorbeeld geven, anders wordt het moeilijk om een verplichting aan burgers op te leggen. Het Facilitair Bedrijf valt onder de bevoegdheid van de minister-president. Zij zal met hem overleggen over hoe het exact zit.

Minister Demir krijgt ook signalen dat de orderboekjes van de bouwsector dreigen leeg te lopen. Het probleem van de capaciteit in de bouw is al vaak aangehaald. Bij de vorige begrotingsopmaak was dat ook een groot thema. Het grootste probleem is het hebben van goede werkrachten. Zij en haar kabinet als aanjagers zitten geregeld samen met minister van Werk Jo Brouns en minister van Onderwijs Ben Weyts, die daar een plan voor moeten opmaken. Minister Jo Brouns is met alle stakeholders een sectorconvenant aan het opmaken. Minister Zuhail Demir volgt dat mee op.

2.6. Repliek van Staf Aerts

Staf Aerts is blij te horen dat er wordt gekeken naar de inspanningsverbintenis rond burgerparticipatie bij onshore windturbines. Hij vindt ook het idee goed om er in de toekomst voor te zorgen dat het nog gemakkelijker wordt om van het gas af te gaan en die aansluitingen niet meer betalend te maken, want nu blijven die gewoon bestaan, wat eigenlijk tegenstrijdig is met de doelstellingen van de Vlaamse overheid.

Staf Aerts blijft op zijn honger zitten wat betreft renovatie. Het kan best zijn dat er veel renovatiepremies worden aangevraagd, maar de afstand tussen de doelstelling van de Vlaamse overheid om honderdduizend woningen tot label A te renoveren en de dertigduizend renovaties die worden gehaald, is gigantisch. Men moet op dat vlak bijschakelen. Hij vindt het jammer dat men nu blijft bij het systeem van Mijn VerbouwPremie, want er zijn nog veel extra inspanningen nodig. De wijkgerichte aanpak blijft achterwege. De kritiek is nog steeds dat het geld niet terechtkomt bij wie dat allermeeste nodig heeft, waardoor de achterstand van die mensen steeds groter wordt. De oplossing is prefinanciering en intensieve begeleiding. Wat daar het dichtst van in de buurt komt, is Mijn VerbouwLening, als ze renteloos is. De spreker begrijpt niet dat men niet de keuze maakt om voor die zwakste doelgroepen de renovatielening renteloos te maken zodat ook zij in een goed geïsoleerde woning kunnen wonen.

2.7. Repliek van Andries Gryffroy

Andries Gryffroy meent dat Staf Aerts de verkeerde accenten legt. Er wordt een rentekorting gegeven. Men moet naar het totaalpakket kijken. Van Mijn VerbouwLening wordt de premie die men krijgt, afgetrokken, dankzij het werk dat het energiehuus doet. Daardoor worden enkel de nettokosten in een lening omgezet die maximaal over 25 jaar kan lopen. Het parlementslid heeft verschillende simulaties gemaakt voor mensen die in doelgroep 3 zitten om hen te overtuigen om het te doen. Als ze het verstandig aanpakken, dan is wat ze op maandbasis aan energie besparen, wat ze betalen aan de energielening en hebben ze bovendien een meerwaarde voor hun woning.

III. Indicatieve stemming

Ter indicatieve stemming gelegd, wordt amendement nr. 1 van Mieke Schauvliege (*Parl.St. VI.Parl. 2023-24, nr. 15/2*) op het ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024 verworpen met 9 stemmen tegen 2.

Het aan de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie toegewezen deel van het ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2024 wordt indicatief aangenomen met 9 stemmen tegen 2.

Gwenny DE VROE,
voorzitter

Andries GRYFFROY
Inez DE CONINCK,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

ANB	Agentschap voor Natuur en Bos
BBT	beleids- en begrotingstoelichting
BRV	Beleidsplan Ruimte Vlaanderen
EBO	energiebeleidsovereenkomst
EPB	energieprestatie en binnenklimaat
EPC	energieprestatiecertificaat
ICL	indirect carbon leakage
MAP	mestactieplan of mestactieprogramma
MER	milieueffectrapport
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OMAP	Opvolgingscommissie Mestactieplan
PAS	Programmatische Aanpak Stikstof
PFAS	poly- en perfluoralkylstoffen
PFOS	perfluorooctaansulfonzuur
PV	photovoltaic
REACH	Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals
RUP	ruimtelijk uitvoeringsplan
UPV	uitgebreide producentenverantwoordelijkheid
VEB	Vlaams Energiebedrijf
VEKA	Vlaams Energie- en Klimaatagentschap
VME	vereniging van mede-eigenaars
VMM	Vlaamse Milieumaatschappij
vte	voltijdsequivalent / voltijdsequivalent
WHO	World Health Organization (= WGO: Wereldgezondheidsorganisatie)
WORG	watergevoelig openruimtegebied